

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till Kulturnämnden

Datum:
2024-08-27

Diarienummer:
KTN-2024-00427

Handläggare:
Mohammed Mekrami, Annika Strömberg

Remissyttrande över Biblioteksplan Region Uppsala 2025-2028

Förslag till beslut

Kulturnämnden beslutar

1. **att** avge yttrande till Region Uppsala enligt bilaga 1.

Ärendet

Region Uppsala har tagit fram ett förslag till ny regional biblioteksplan för åren 2025-2028. Planen förväntas efter remissförfarandet antas av kulturnämnden i Region Uppsala i november 2024.

Syftet med planen är att tydliggöra de regionala biblioteksverksamheternas strategiska prioriteringar och övergripande arbetssätt under planperioden, vilka svarar mot de utmaningar och behov som har identifierats. Planen avser också att främja en bred samverkan på olika nivåer, såväl mellan biblioteken i regionen som med andra aktörer i länet.

Planen innehåller fem fokusområden; det demokratiska uppdraget, likvärdighet och mångfald, digital delaktighet och medie- och informationskunnighet, språkutveckling och läsförmedling, lärande och verksamhetsutveckling.

Under arbetet med planen har perspektiv och synpunkter inhämtats från berörda målgrupper såsom kommunernas folkbibliotekschefer, Region Uppsalas kulturnämnd, medarbetare vid Akademiska barnsjukhuset och Region Uppsalas pensionärsråd och rådet för delaktighet. Till grund för planen ligger också länets kommunala biblioteksplaner och en omvärldsanalys.

Beredning

Ärendet har beretts av kultur-, idrotts och fritidsförvaltningen.

Föredragning

Regional biblioteksverksamhet finns enligt bibliotekslagen i samtliga regioner och ska bedrivas ”med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet”.

Region Uppsala bedriver biblioteksverksamhet i två olika former. Den regionala biblioteksverksamheten, Biblioteksutveckling Region Uppsala, syftar till att stödja och stärka kommunernas folkbibliotek och deras möjligheter att möta invånarnas behov. Barnbiblioteket vid Akademiska sjukhuset vänder sig främst till barn och unga som vårdas på sjukhuset. Planen gäller för den regionala biblioteksverksamheten och för Barnbiblioteket vid Akademiska sjukhuset.

Den primära målgruppen för Biblioteksutveckling Region Uppsala är enligt planen chefer och personal vid folkbiblioteken i Uppsala län. Uppdraget är i första hand strategiskt och handlar om att på olika sätt stödja och stärka folkbiblioteken i deras arbete, utifrån bibliotekslagens intentioner.

Förvaltningen är positiv till planens struktur och har ett fåtal synpunkter på planens innehåll.

Uppsala kommuns synpunkter utvecklas vidare i ärendets **bilaga 1**

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse, Remissyttrande över Biblioteksplan Region Uppsala 2025-2028
- Bilaga 1, Förslag till yttrande över Biblioteksplan Region Uppsala 2025-2028
- Bilaga 2, Remissversion av Biblioteksplan Region Uppsala 2025-2028

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen

Sten Bernhardsson
Förvaltningsdirektör

Kulturnämnden
Yttrande

Region Uppsala

Handläggare:
Mohammed Mekrami, Annika Strömberg

Yttrande över remissversion Biblioteksplan Region Uppsala 2025 - 2028

Kulturnämnden i Uppsala kommun vill lämna följande synpunkter på förslaget till Biblioteksplan Region Uppsala 2025-2028.

Nämnden anser att planen har en bra disposition och är lätt att orientera sig i.

Hänvisningen till antalet bibliotek i Uppsala kommun bör uppdateras då Rosendalsbiblioteket tas i bruk som stadsdelsbibliotek innan den regionala planen förväntas antas. Från och med hösten 2024 har Uppsala kommun inte 11 utan 12 stadsdelsbibliotek.

Det är positivt att mentorskapsprogram för författare tas upp i planen. Programmet har varit värdefullt för stipendiater inom Fristad Uppsala och Uppsala kommun ser gärna ett fortsatt och utvecklat samarbete inom området.

I planens avsnitt som handlar om nuläge och utmaningar inom de angivna fem fokusområdena berörs viktiga områden som även är relevanta för Uppsala kommun. De stora utmaningarna som lyfts i planen saknas dock delvis i de prioriteringar som sedan pekas ut för perioden.

Nämnden anser att det under avsnittet Det demokratiska uppdraget (sidan 9-10) saknas skrivningar om ämnet otillåten påverkan vilket är en betydande utmaning i biblioteksverksamheten och därmed relevant att lyfta i planen.

Teknikutvecklingen i samhället går snabbt och de satsningar som lyfts inom området Digital delaktighet och Medie- och informationskunnighet i planen; *att stärka arbetet med medie- och informationskunnighet och digital delaktighet på folkbiblioteken samt att främja kunskaps- och kompetensutveckling inom AI- och teknikutveckling för folkbibliotekspersonal*, är särskilt angelägna även för Uppsala kommun.

Det är positivt att planen lyfter vikten av läsfrämjande insatser för barn. Arbetet med de yngre barnen är grunden för att stärka läsningen i samhället och det görs betydande satsningar för målgruppen barn, till exempel via Språknätet som omnämns i planen, där samverkan sker mellan region Uppsala och Uppsala kommun. Men satsningarna på barn är viktiga att följa upp med insatser för unga för att de inte ska sluta läsa och

även för att få fler ungdomar som inte läser att börja läsa. Därför anser nämnden att planen skulle kunna innehålla mer om hur regionen planerar att stödja det läsfrämjande arbetet riktat till den enligt bibliotekslagen prioriterade målgruppen unga.

Uppsala kommun ser även ett behov av att Region Uppsala kan stödja utvecklingen av skolbibliotek genom att bistå med omvärldsbevakning, kompetensstöd samt erfarenhetsutbyten.

Kulturnämnden

Linda Eskilsson
Ordförande

Anna Eriksson
Sekreterare

Remissversion

Biblioteksplan Region Uppsala 2025-2028

Dokumentslag: Aktiverande styrdokument, Program

Beslutad av: Kulturnämnden

Diarienummer:

KN2023-00032

Giltighetstid:

2025-2028

Dokumentet ersätter:

KN2019-0036-17

Datum för beslut, paragraf:
2024-11-21

Gäller för: Region Uppsala,
Kultur och bildning

Ansvarig direktör, titel:
Annika Eklund, Kulturdirektör

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Bakgrund.....	4
Syfte och arbetsprocess	4
Regionala styrdokument och Agenda 2030.....	5
Förutsättningar i Uppsala län	5
Folkbiblioteken i länet.....	5
Biblioteksutveckling Region Uppsala.....	6
Uppdrag	6
Verksamhet och arbetssätt	7
Samverkan	7
Fem fokusområden för gemensam utveckling	7
Det demokratiska uppdraget.....	9
Likvärdighet och mångfald	10
Digital delaktighet och Medie- och informations-kunnighet	11
Språkutveckling och läsfrämjande.....	12
Lärande och verksamhetsutveckling	13
Barnbiblioteket vid Akademiska sjukhuset.....	15
Genomförande och uppföljning.....	16
Styrdokument och övriga källor	17
Bilaga.....	18

Sammanfattning

Denna regionala biblioteksplan omfattar perioden 2025-2028 och är en revidering av den tidigare antagna biblioteksplanen. Planen gäller för den regionala biblioteksverksamheten inom förvaltningen Kultur och bildning. Syftet med planen är att tydliggöra verksamheternas prioriteringar och övergripande arbetssätt under planperioden. Den ska också främja en bredare samverkan mellan olika aktörer. Den regionala biblioteksplanen knyter an till flera styrdokument för Region Uppsala, där det viktigaste styrdokumentet är den regionala kulturplanen, Kultur i hela länet – hela livet. Planen beskriver Region Uppsalas övergripande mål på kulturområdet under perioden 2023–2026.

Regional biblioteksverksamhet ska enligt bibliotekslagen (2013:801) bedrivas i syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet gällande folkbiblioteken i det egna länet. Uppsala län består av åtta kommuner. Utifrån uppdrag, utmaningar och behov samt en omvärldsanalys har fem fokusområden formulerats:

- Det demokratiska uppdraget.
- Likvärdighet och mångfald.
- Digital delaktighet och medie- och informationskunnighet.
- Språkutveckling och läsfrämjande.
- Lärande och verksamhetsutveckling.

Genomgående, i samtliga fokusområden, är den regionala biblioteksverksamhetens uppgift att främja samverkan med olika aktörer och på olika nivåer.

Barnbiblioteket ligger i anslutning till lekterapin vid Akademiska sjukhuset och riktar sig till barn och unga som vårdas på sjukhuset. Under planperioden ska barnbiblioteket bland annat fortsätta utveckla arbetsformer och möjligheter till samverkan för att nå fler anhöriga och vårdpersonal och därigenom också fler barn och unga.

Biblioteksplanen bryts ned i årliga verksamhetsplaner inom ramen för förvaltningen Kultur och bildnings mål och aktiviteter. Kulturnämnden har ansvaret för verksamheten och uppföljningen. Den regionala biblioteksplanen följs upp genom Region Uppsalas ordinarie uppföljningsprocess.

Bakgrund

Enligt Bibliotekslagen (SFS 2013:801) ska varje kommun och region anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Region Uppsala bedriver inom förvaltningen Kultur och bildning biblioteksverksamhet i två olika former. Den regionala biblioteksverksamheten, Biblioteksutveckling Region Uppsala, syftar till att stödja och stärka kommunernas folkbibliotek och deras möjligheter att möta invånarnas behov. Barnbiblioteket vid Akademiska sjukhuset vänder sig främst till barn och unga som vårdas på sjukhuset.

Vid andra förvaltningar inom Region Uppsala finns bibliotek vid Infoteket om funktionshinder i Uppsala och vid Lasarettet i Enköping. Medicinska biblioteket vid Akademiska sjukhuset har i uppdrag att stötta studenter, forskare och anställda inom Region Uppsala med evidensbaserad informationsförsörjning, men hör organisatoriskt till Uppsala universitetsbibliotek.

I maj 2023 gav Region Uppsalas kulturnämnd i uppdrag åt Kultur och bildning att ta fram en regional biblioteksplan för perioden 2025–2028. Planen gäller för den regionala biblioteksverksamheten och för Barnbiblioteket vid Akademiska sjukhuset.

Syfte och arbetsprocess

Biblioteksplanen är styrande för den regionala biblioteksverksamheten och för Barnbiblioteket vid Akademiska sjukhuset. Syftet med planen är att tydliggöra verksamheternas strategiska prioriteringar och övergripande arbetssätt under planperioden, vilka svarar mot de utmaningar och behov som har identifierats. Planen ska också främja en bred samverkan på olika nivåer, såväl mellan bibliotek som med andra aktörer i länet.

Biblioteksutveckling Region Uppsala har lett arbetsprocessen med att ta fram en ny plan. Under arbetet med planen har perspektiv och synpunkter inhämtats från berörda målgrupper såsom kommunernas folkbibliotekschefer, Region Uppsalas kulturnämnd, medarbetare vid Akademiska barnsjukhuset och Region Uppsalas pensionärsråd och rådet för delaktighet. Till grund för planen ligger också länets kommunala biblioteksplaner och en omvärldsanalys.

Regionala styrdokument och Agenda 2030

Region Uppsala erhåller statsbidrag inom kultursamverkansmodellen för att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen. I den regionala kulturplanen Kultur i hela länet – hela livet, Region Uppsalas kulturplan 2023–2026, beskrivs Region Uppsalas övergripande mål och prioriteringar för länets kulturliv. Tre strategiska utvecklingsområden har identifierats: platsen, konstarna och människan. Dessa hänger samman med de övergripande utvecklingsområden som beskrivs i Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län (RUS) och Regionplan och budget: en växande region; en nyskapande region; en region för alla. Den regionala strategin utgår bland annat ifrån Agenda 2030 och de 17 globala målen och anger hur Region Uppsala, tillsammans med andra aktörer, behöver möta framtidens utmaningar och utveckla Uppsala län.

Förutsättningar i Uppsala län

Uppsala län består av åtta kommuner: Enköping, Heby, Håbo, Knivsta, Tierp, Uppsala, Älvkarleby och Östhammar. Länet präglas av såväl landsbygd och natur som tätortsmiljöer, med Uppsala som geografiskt centrum. Förutsättningarna i de åtta kommunerna ser olika ut. Skillnaderna i befolkningsantal är stora och befolkningstätheten skiftar. I Uppsala bor 60 procent av länets befolkning. Det totala befolkningsantalet i länet på drygt 400 000 invånare beräknas öka med över 100 000 personer fram till år 2050. Åldersstrukturen i länet kommer att förändras med ett minskat antal i arbetsför ålder, medan andelen 80 år och äldre blir större. En stor demografisk utmaning framöver handlar därför om hur försörjning och omsorg ska tryggas. Andra sociala utmaningar är arbetslöshet, folkhälsa och utjämnandet av skillnader såväl mellan grupper som mellan länets kommuner.

Folkbiblioteken i länet

I Uppsala läns åtta kommuner finns totalt 31 fysiska folkbiblioteksenheter samt 3 bokbussar, 3 bokbilar och 6 bibliotekscyklar. I fyra av länets kommuner finns i dagsläget meröppna bibliotek som är tillgängliga för besökare även under tider när det inte finns personal på plats. I Håbo, Knivsta och Älvkarleby kommun är folkbiblioteksverksamheten koncentrerad till ett bibliotek. Enköpings, Heby, Tierps och Östhammars kommuner har flera biblioteksenheter. I Uppsala kommun finns förutom stadsbiblioteket 11 stadsdelsbibliotek, som är förlagda såväl innanför stadsgränsen som på landsbygden.

Några kommuner tillhandahåller också böcker för utlån på andra ställen genom till exempel bokautomater, en biblioteksvägg vid en idrottsanläggning, en biblioteksdel på ett äldreboende, så kallade kapprumsbibliotek vid förskolor eller tillfälliga så kallade pop-up bibliotek.

Biblioteksutveckling Region Uppsala

Uppdrag

Regional biblioteksverksamhet finns enligt bibliotekslagen i samtliga regioner och ska bedrivas ”med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet”. Den primära målgruppen för Biblioteksutveckling Region Uppsala är chefer och personal vid folkbiblioteken i Uppsala län. Uppdraget är i första hand strategiskt och handlar om att på olika sätt stödja och stärka folkbiblioteken i deras arbete, utifrån bibliotekslagens intentioner. För både den regionala biblioteksverksamheten och för folkbiblioteken innebär detta att möta såväl samhällsutmaningar som lokala förutsättningar och att vara fortsatt relevanta i en komplex och föränderlig omvärld.

Regional biblioteksverksamhet är en del av kultursamverkansmodellen och syftar därför också till att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen. Den regionala kulturplanen innehåller övergripande mål, men även särskilda prioriteringar som rör den regionala biblioteksverksamheten. En prioritering 2023–2026 handlar om att vidareutveckla arbetet med att stärka små barns språkutveckling, vilket sker genom Språknätet som är en sektorsövergripande samverkan. Andra prioriterade områden är folkbibliotekens arbete för att i högre utsträckning nå unga med läsfrämjande verksamhet liksom bibliotekens arbete med digital delaktighet och MIK (medie- och informationskunnighet).

Kulturplanen innehåller även särskilda prioriteringar för att främja litteraturen som konstform. Ett mentorskapsprogram för författare stödjer det litterära skapandet samtidigt som erfarna författares kunskaper tas till vara. Författarturnén Litteraturkarusellen möjliggör möten mellan författare och läsare på biblioteken och framhåller den starka resurs som litteraturen är.

Verksamhet och arbetssätt

Biblioteksutveckling Region Uppsala arbetar strategiskt med alla de områden och frågor som följer av bibliotekslagens skrivelser för det allmänna biblioteksväsendet och för folkbiblioteken. Det handlar bland annat om språkutveckling, läs- och litteraturfrämjande verksamhet, att stärka kunskap och bildning och att främja delaktighet i kulturlivet. Genom exempelvis omvärldsbevakning, fortbildning, nätverk och konsultation främjar Biblioteksutveckling Region Uppsala lärande och verksamhetsutveckling. Den regionala biblioteksverksamheten är involverad i statliga bibliotekssatsningar och blir på så sätt en länk mellan den nationella och lokala nivån. För att kunna stödja länets folkbibliotek, utifrån behov och förutsättningar, eftersträvas en kontinuerlig dialog med folkbibliotekens chefer och medarbetare.

Samverkan

Den regionala biblioteksverksamhetens strategiska position är en styrka i främjandet av länets biblioteksutveckling. Positionen möjliggör en överblick och samverkansmöjligheter såväl över sektorsgränser som med andra viktiga aktörer. Region Uppsala synliggör biblioteksfrågor i ett brett sammanhang. Genom nätverk och forum medverkar Biblioteksutveckling Region Uppsala i den nationella dialogen kring biblioteksfrågor. I samverkan med andra regionala biblioteksverksamheter, myndigheter, lärosäten och andra aktörer främjas kunskapsproduktion och verksamhetsutveckling.

Fem fokusområden för gemensam utveckling

För att främja utveckling inom de områden där utmaningar och behov har visat sig som tydligast har den regionala biblioteksverksamheten formulerat fem fokusområden. Dessa styr prioriteringar och arbetssätt under planperioden 2025–2028:

- Det demokratiska uppdraget.
- Likvärdighet och mångfald.
- Digital delaktighet och Medie- och informationskunnighet.
- Språkutveckling och läsfrämjande.
- Lärande och verksamhetsutveckling.

Varje fokusområde beskrivs genom uppdrag, nuläge och utmaningar, vilket leder fram till prioriterade insatser för Biblioteksutveckling Region Uppsala.

Det demokratiska uppdraget

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska, enligt bibliotekslagen, verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. De ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteken ska vara tillgängliga för alla. Det demokratiska uppdraget vilar på Regeringsformens värderingar som uttrycker respekten för alla människors lika värde. Utifrån detta uppdrag kan folkbiblioteken beskrivas både som en demokratisk arena och aktör.

Nuläge och utmaningar

Varje dag och genom sina relationer till det omgivande lokalsamhället arbetar folkbiblioteken demokratifrämjande. De bedriver ett brett kunskaps- och läsfrämjande arbete och är öppna mötesplatser för kulturupplevelser, livslångt lärande, eget skapande, samtal och diskussion. Folkbiblioteken verkar också för att på olika sätt nå fler, inte minst utanför de fysiska lokalerna.

En förutsättning för demokratin är att en mångfald av röster, åsikter och perspektiv ges utrymme. Till följd av sociala spänningar och en polariserad samhällsdebatt utmanas bibliotekens demokratiska uppdrag. Folkbiblioteken påverkas också av ökad ekonomisk ojämlikhet, ohälsa och utanförskap i samhället. Genom att fördjupa diskussionen om det demokratiska uppdraget kan ett professionellt förhållningssätt stärkas. Bibliotekens demokratifrämjande arbete har en stor inneboende potential. Med rätt stöd och resurser, bidrar till ett socialt hållbart och jämlikt samhälle. Biblioteksutveckling Region Uppsala främjar gemensam reflektion och ett proaktivt arbete för att stärka folkbiblioteken i deras demokratiska uppdrag.

De senaste åren har flera händelser i vår omvärld intensifierat behovet av att arbeta med beredskap. Det handlar om att skapa robust verksamhet som kan fortgå även vid kriser. Beredskapsarbetet inom bibliotekssektorn sker framför allt på lokal nivå. Bibliotekens samhällsfunktion har framträtt tydligt vid krissituationer, inte minst som trygg mötesplats och informationsförmedlare.

Prioriteringar 2025–2028

Under planperioden ska Biblioteksutveckling Region Uppsala:

- främja och fördjupa diskussionen om det demokratiska uppdraget på folkbiblioteken i syfte att stärka ett professionellt och proaktivt förhållningssätt.
- utforska, stärka och synliggöra bibliotekens demokratifrämjande arbete i lokalsamhället.

Likvärdighet och mångfald

Enligt bibliotekslagen ska folkbiblioteken vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Därtill finns fyra prioriterade grupper, som folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet: personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter, personer med annat modersmål än svenska samt barn och unga. I bibliotekens strävan efter att vara tillgängliga för alla, behöver de arbeta kompensatoriskt för dessa grupper för att uppnå likvärdighet.

Nuläge och utmaningar

Folkbiblioteken i Uppsala län arbetar för att göra biblioteksverksamheten tillgänglig för alla, med de prioriterade grupperna i särskilt fokus. Riktade insatser och uppsökande verksamhet anpassade för olika målgrupper bidrar till ökad likvärdighet. Med hjälp av fleråriga statliga projektmedel har länets bibliotek utvecklat arbetet med att bredda verksamheten och inkludera fler. Biblioteksutveckling Region Uppsala verkar för att tillgänglighetsperspektivet ska genomsyra all verksamhet och att arbetet med de prioriterade grupperna stärks.

Idag finns stora skillnader i människors förutsättningar att delta i och påverka samhället. Det kan handla om socioekonomiska faktorer såväl som språkliga, åldersmässiga eller geografiska hinder. För personer med funktionsnedsättning uppstår barriärer i mötet med otillgängliga miljöer eller verksamheter. Tillgänglighet är en grundläggande förutsättning för att kunna delta fullt ut i samhället. De prioriterade gruppernas rättigheter skyddas bland annat genom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (funktionsrättskonventionen), lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som blev svensk lag år 2020. Biblioteksutveckling Region Uppsala fokuserar i det barnrättsliga arbetet på ökad delaktighet och inflytande.

Att skapa tillgänglighet med utgångspunkt i en mångfald av behov och perspektiv ställer stora krav på biblioteksverksamheter. Ett arbetssätt som handlar om att skapa verksamhet som fungerar för så många som möjligt är universell utformning. Det handlar

om att redan från början, och inom alla områden, utgå från människors varierande förmågor. Principen om universell utformning är ett åtagande i funktionsrättskonventionen och ett utpekat område för att förverkliga den nationella funktionshinderspolitiken. Biblioteksutveckling Region Uppsala stärker folkbibliotekens arbete med att utforma verksamhet utifrån en mänsklig mångfald, i syfte att åstadkomma likvärdiga bibliotek för alla.

Prioriteringar 2025–2028

Under planperioden ska Biblioteksutveckling Region Uppsala:

- stödja folkbibliotekens arbete för och med de prioriterade grupperna genom kompetenshöjande insatser.
- utforska och introducera metoder och arbetsätt för likvärdig biblioteksverksamhet, med utgångspunkt i en mångfald av behov.
- stärka det barnrättsliga arbetet på folkbiblioteken.

Digital delaktighet och Medie- och informationskunnighet

Folkbiblioteken ska enligt bibliotekslagen verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. I takt med samhällets digitalisering har digital kompetens blivit en förutsättning för demokratisk delaktighet. Utöver tekniska färdigheter behövs bland annat kunskaper om förhållningssätt till digitala informationskällor – och om hur information kan problematiseras, värderas och kritiskt granskas. Medie- och informationskunnighet (MIK) blir därmed allt viktigare.

Nuläge och utmaningar

Folkbiblioteken har en viktig roll för att minska det digitala utanförskapet, bland annat genom vägledning och stöd. Den handledande rollen behöver ständigt utforskas och utvecklas. Ett förändrat läge i omvärlden gör det svårare att förhålla sig till och värdera information, vilket innebär utmaningar för demokratin. Folkbiblioteken är en betydelsefull aktör i arbetet med att stärka människors medie- och informationskunnighet. Arbetet är relevant för alla bibliotekens målgrupper, från de yngsta till de äldsta. Det handlar om ett livslångt lärande, som hör samman med bibliotekens folkbildande roll.

Biblioteksutveckling Region Uppsala arbetar tillsammans med folkbiblioteken i länet och med andra relevanta aktörer för att fördjupa och förstärka kunskaperna om MIK-området.

En snabb och svårbedömd AI- och teknikutveckling kommer att påverka bibliotekens arbete. Utvecklingen medför nya möjligheter, men ställer också stora krav på individens förmåga att hantera omställningen. Det blir därmed viktigt för Biblioteksutveckling Region Uppsala, att tillsammans med folkbiblioteken, orientera sig i den utvecklingen och sträva mot att dra nytta av tekniken. Samtidigt är det betydelsefullt att förstå den ökade risken för ojämlikhet som tekniken kan föra med sig. Det är angeläget att prioritera de grupper som av olika skäl riskerar att hamna i ett digitalt utanförskap.

Prioriteringar 2025–2028

Under planperioden ska Biblioteksutveckling Region Uppsala:

- stärka arbetet med medie- och informationskunnighet och digital delaktighet på folkbiblioteken.
- främja kunskaps- och kompetensutveckling inom AI- och teknikutveckling för folkbibliotekspersonal.

Språkutveckling och läsfrämjande

Enligt bibliotekslagen ska folkbiblioteken särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Det gäller alla åldrar, i alla faser av livet. Vidare ska folkbiblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån behov och förutsättningar. Folkbibliotekens arbete, med det språkutvecklande och läsfrämjande uppdraget, stärker i förlängningen människors förmåga till aktivt deltagande i det demokratiska samhället.

Nuläge och utmaningar

De små barnens språkutveckling är i fokus inom Språknätet, som är en sektorsövergripande samverkan i länet mellan folkbibliotek, barnhälsovård, öppen förskola och länslogopedi. Syftet med Språknätet är att stärka de yngsta barnens språkutveckling tillsammans med barnens vårdnadshavare och omsorgspersoner. Biblioteksutveckling Region Uppsala har en samordnande roll i Språknätet. Folkbibliotekens läsfrämjande arbete för människor i alla åldrar, och i synnerhet för barn och unga, är väl utvecklat. Uppdraget handlar om att såväl motivera och inspirera till läsning som att vidga läsintresset.

Insatserna når många, men det finns behov av att sänka trösklarna som inkluderar fler till språk, berättelser och läsning. Språklig mångfald, och olika sätt att ta till sig text och berättelser på, är viktiga aspekter i det läsfrämjande arbetet. Även individens möjlighet att utveckla det egna skrivandet är betydelsefullt och kan vara en väg in till läsningen. Biblioteksutveckling Region Uppsala stärker det läs- och skrivfrämjande arbetet på folkbiblioteken, med fokus på inkluderande metoder.

Prioriteringar 2025–2028

Under planperioden ska Biblioteksutveckling Region Uppsala:

- fortsätta utveckla arbetet och samverka inom Språknätet.
- stärka kompetenser och utforska metoder i det läs- och skrivfrämjande arbetet för att inkludera fler.

Lärande och verksamhetsutveckling

Biblioteksutveckling Region Uppsala ska enligt bibliotekslagen främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet hos länets folkbibliotek. Den regionala biblioteksverksamheten har även i uppdrag, att tillsammans med Kungliga biblioteket och folkbiblioteken, följa upp kommunala biblioteksplaner. Fokusområdet handlar om att skapa hållbara strukturer för lärande och verksamhetsutveckling. Arbetet ska utgå från folkbibliotekens behov och förutsättningar samt ifrån våra respektive uppdrag. Detta område är därmed en utgångspunkt för de fyra andra fokusområdena.

Nuläge och utmaningar

Biblioteksutveckling Region Uppsala anordnar kontinuerligt kompetensutvecklande insatser och nätverksträffar för att främja kunskapsinhämtning, erfarenhetsutbyte och gemensam reflektion. Lärtillfällena görs ofta i egen regi, men genom interregionala samarbeten erbjuds fler insatser. Den regionala biblioteksverksamheten har under de senaste åren haft en aktiv roll i flera nationella satsningar som har syftat till kompetens- och verksamhetsutveckling. Omvärldsbevakning är ett viktigt arbetsområde, som

fördjupar förståelsen för bibliotekssektorns nuvarande och kommande behov. Biblioteksutveckling Region Uppsala stödjer också folkbiblioteken i arbetet med kommunala biblioteksplaner, såväl i framtagandet som i uppföljningen.

Folkbibliotekens olika villkor påverkar förutsättningarna för utvecklingsarbete. Snävare ekonomiska ramar begränsar möjligheterna att exempelvis dra nytta av en växande infrastruktur för lärande. Dessutom innebär AI- och teknikutvecklingen att nya kompetenser behövs inom biblioteksprofessionen. Ett professionsstärkande arbete, som utgår ifrån verksamheternas olika villkor, ger förutsättningar för att länets folkbibliotek ska stå väl rustade för sitt breda och komplexa uppdrag.

Det kan vara svårt att omvandla kunskap inhämtad på individnivå till utveckling på organisationsnivå. Biblioteksutveckling Region Uppsala arbetar för att lärande i högre utsträckning ska leda till verksamhetsutveckling. Såväl riktade insatser som gemensam reflektion är viktiga delar i detta arbete. För att långsiktigt främja kunskaps- och verksamhetsutveckling verkar Biblioteksutveckling Region Uppsala också för att knyta samman och överbrygga forskning och praktik.

Prioriteringar 2025–2028

Under planperioden ska Biblioteksutveckling Region Uppsala:

- stärka folkbibliotekens möjligheter till erfarenhetsutbyte, kunskapsdelning och gemensam reflektion, bland annat genom stärkt interregional samverkan.
- utforska och utveckla former för lärande utifrån bibliotekens förutsättningar, för att i högre grad främja verksamhetsutveckling.

Barnbiblioteket vid Akademiska sjukhuset

Barnbiblioteket innefattar både ett fysiskt bibliotek och uppsökande verksamhet. Biblioteket finns på Akademiska barnsjukhuset och är placerat nära lekterapi och Sjukhuskolan. Den uppsökande verksamheten består av litteraturförmedling och högläsning för de barn som inte själva kan ta sig till biblioteket.

Biblioteket och dess bibliotekarie gör det möjligt för barn att möta och skapa berättelser och kultur, oberoende av funktionsförmåga och modersmål, under tiden de är på sjukhuset. Biblioteket ska bidra till ökat välbefinnande och god rehabilitering samt underlätta vårdsituationen.

Samverkan mellan avdelningar inom sjukhuset är viktigt för bibliotekets funktion som brygga mellan vård och kultur. Som en del i detta anordnar biblioteket regelbundet kulturevenemang tillsammans med lekterapi.

Nuläge och utmaningar

Akademiska sjukhuset har nationellt ansvar för högspecialiserad vård inom flera områden och tar emot ett betydande antal barn från andra delar av landet med allvarliga sjukdomar. Många av Barnsjukhusets patienter har inte möjlighet att besöka biblioteket eller lekterapiens fysiska lokaler. Bibliotekets verksamhet är inte heller känd för all personal på Barnsjukhuset.

Prioriteringar 2025–2028

Under planperioden ska Barnbiblioteket:

- utveckla arbetsformer och möjligheter till samverkan för att nå fler anhöriga och vårdpersonal och därigenom också fler barn.
- verka för likvärdig tillgång till berättelser i digital form och på andra språk.

Genomförande och uppföljning

Den regionala biblioteksplanen följer den ordinarie planerings- och uppföljningsprocessen för Region Uppsala. Det upprättas årliga verksamhetsplaner på förvaltnings- och enhetsnivå. Bidrag och verksamhet inom den regionala biblioteksverksamheten följs dessutom upp av Myndigheten för Kulturanalys och Statens kulturråd. Kungliga biblioteket har till uppgift att tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna följa upp och granska biblioteksplaner.

Kulturnämnden har ansvaret för verksamheten och uppföljningen.

Styrdokument och övriga källor

Regionala styrdokument

- [Kultur i hela länet – hela livet. Regional kulturplan för Uppsala län 2023–2026](#)
- [Regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län](#)

Nationella styrdokument

- Bibliotekslag (2013:801)
- Diskrimineringslag (2008:567)
- Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)
- Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197)
- Nationella kulturpolitiska mål
- Regeringsformen
- Språklag (2009:600)
- [Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025](#)

Internationella styrdokument

- Agenda 2030 och de globala målen
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- FN:s konvention om barnets rättigheter

Övriga källor

- [Befolkningsprognos för Uppsala län år 2022–2050](#)
- [Kungliga bibliotekets biblioteksstatistik](#)
- Pilerot, Ola & Lindberg, Jenny: [Steget före i folkbiblioteket: En studie om omvärldsbevakning på svenska folkbibliotek](#), 2023.
- [Vägval för framtiden 5. En spaning mot år 2035](#). Sveriges kommuner och regioner.

Bilaga

Bibliotekslag (2013:801)

t.o.m. SFS 2023:355

Tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, regionerna, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, regioner, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar regionerna och de kommuner som inte ingår i en region.
4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
5. För lånecentraler ansvarar staten.
6. För övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag. Lag (2019:961).

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek. Lag (2023:355).

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje region och de kommuner som inte ingår i en region ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Lag (2019:961).

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.
Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen. Lag (2017:768).

Biblioteksplaner

17 § Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Lag (2019:961).

Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.
Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

